

KDYŽ PRAXE FORMUJE PROFESIONALITU: ROLE PROVÁZEJÍCÍCH UČITELŮ

WHEN PRACTICE SHAPES PROFESSIONALISM: THE ROLE OF MENTOR TEACHERS

Klára Uličná

Katedra anglického jazyka a literatury, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

Abstrakt

Předložený příspěvek navazuje na výzkumný vhled do problematiky zavádění pozice provázejících učitelů (dále PU) na katedře anglického jazyka a literatury PedF UK (*Když provázející učitelé provázejí kousek cesty „všechny“*, ČAPV, 2025). Zatímco ve zmíněné tzv. úvodní sondě bylo cílem odhalit subjektivní vnímání různých typů poskytované zpětné vazby studenty v průběhu reflektivních seminářů k předmětu Souvislá oborová praxe, cílem této studie je hlouběji porozumět dané problematice z perspektivy vícero zapojených aktérů a tzv. v novém kontextu, v průběhu nově zaváděné Průběžné oborové praxe. Stěžejní je zde kombinace perspektivy studentů učitelství s perspektivou učitelů, a to jak těch, kteří jsou systematicky vzdělávání v programu pro PU, tak učitelů spolupracujících mimo tento kontext.

Klíčová slova: *přípravné vzdělávání učitelů, oborová praxe, provázející učitelé, vzdělávání provázejících učitelů*

Abstract

This contribution is a follow-up to research insights into the issue of introducing the position of the so called “accompanying teachers” (AT) at the Department of English Language and Literature, Faculty of Education, Charles University (*When mentor teachers mentor “everyone” on the way*, ČAPV, 2025). While the aim of the initial survey was to reveal the subjective perception of various types of support provided to students during reflective seminars to the subject Teaching practice, the aim of this study is to gain a deeper understanding of the issue from the perspective of multiple actors involved and in a new context, during the newly introduced Continuous teaching practice. The main focus is on combining the perspective of student teachers with that of teachers,

both those who are systematically trained in the AT program and those who collaborate outside this context.

Keywords: *pre-service education, teaching practice, mentor teachers, education of mentor teachers*

1 ÚVOD

V akademickém roce 2025/2026 je na PedF UK nově pilotována tzv. Průběžná oborová praxe na základních školách. Již třetím rokem je současně etablována pozice PU, kteří procházejí vstupním a následným oborově specifickým vzděláváním v oblasti vedení studentů na praxích. Obě tyto zaváděné změny mají za cíl zkvalitnit průběh a potenciál praxí pro profesní zrání studentů učitelství. Cílem tohoto příspěvku je tudíž na tzv. mikroúrovni jednoho pracoviště nahlédnout do vnímání vzájemné spolupráce studentů a učitelů v pozici vedoucích jejich praxí, ale i do vnímání podpory fakulty z perspektivy PU.

2 TEORIE

Teoretická východiska vycházejí z konceptu reflektivní praxe (Schön, 1983) a současných pojetí mentoringu jako dialogického a rozvojově orientovaného procesu profesního učení (Hudson, 2013; Kemmis et al., 2014). Praxe je chápána jako klíčový prostor profesionalizace, v němž se propojuje zkušenost, reflexe a podpora experta. Dále navazujeme na aktuální diskuse o kvalitě učitelské přípravy a významu systematických klinických modelů praxí (Darling-Hammond, 2017), ale i na výzkumy profesní identity studentů učitelství jako dynamického, vztahově utvářeného procesu (Beauchamp & Thomas, 2009). Role provázejícího učitele je tak chápána jako facilitátora profesního učení, který vytváří podmínky pro rozvoj profesních kompetencí studentů.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Cílem výzkumné sondy je zmapovat vnímané přínosy spolupráce studentů učitelství a učitelů, kteří je provádějí praxemi na základních školách z různých úhlů

pohledu. Nejprve prostřednictvím dotazníkového šetření pro studenty ($n = 49$) odhalíme subjektivní vnímání jejich spolupráce s PU oproti učitelům, kteří neprošli vzděláním pro PU. Z perspektivy učitelů ($n = 29$), kteří vedou studenty na oborově didaktické praxi, následně rovněž dotazníkovým šetřením nahlédneme vnímání jejich vlastní role v profesním rozvoji studentů učitelství. U PU se současně ($n = 8$) zaměříme na jejich hodnocení vstupního i následného vzdělávání, a to především z perspektivy rozvoje jejich mentorských dovedností. Na základě získaných výsledků pak budou realizovány dvě ohniskové skupiny, se studenty a s učiteli, s cílem hlouběji vyhodnotit různé aspekty této spolupráce (viz očekávané výsledky). Získaná zjištění budou doplněna analýzou studentských profesních portfolií.

4 VÝSLEDKY / OČEKÁVANÉ VÝSLEDKY

Vzhledem k povaze výzkumné sondy, a to vzhledu do nově implementované formy oborově didaktických praxí na PedF UK, nejsou v této fázi výsledky k dispozici. Očekávané výsledky přispějí k identifikaci rozdílů ve vnímané kvalitě spolupráce mezi studenty vedenými PU a učiteli bez této přípravy, a to zejména v oblasti podpory při plánování výuky, její reflexe, poskytování zpětné vazby a obecnému ukotvení praxe v kontextu profesního zrání. Výzkum má rovněž potenciál ukázat, jak učitelé chápou svou roli v rozvoji studentů a současně, jak hodnotí přínos vzdělávání PU pro rozvoj mentorských kompetencí. Ohniskové skupiny pak podrobněji odhalí konkrétní faktory podporující či limitující efektivní spolupráci. Analýza portfolií pomůže doložit, jak se kvalita vedení praxí promítá do hloubky reflexe a profesního uvažování studentů. Výsledky mohou přispět k úvahám nad organizací praxí i možným úpravám vzdělávání PU.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Závěry, které lze z očekávaných zjištění vyvozovat, se týkají především významu systematické přípravy PU pro kvalitu vedení praxí a profesní růst studentů, a to v širším rámci profesionalizace učitelství a kvality učitelské přípravy. Zjištění o vnímané podpoře budou interpretována ve světle konkrétních zkušeností aktérů a konfrontována s obsahem portfolií, která mohou ukázat, nakolik se podpora skutečně promítá do rozvoje reflektivního myšlení. Propojení těchto

zdrojů dat umožní nahlédnout a diskutovat soulad mezi deklarovanou a realizovanou podobou mentoringu. Diskuse, ukotvená v konceptech reflektivní praxe (Schön, 1983) a dialogického mentoringu, resp. procesu učení (např. Hudson) tak může otevřít otázky kvality, podmínek i limitů současného modelu praxí, a to jak na PedF UK, tak obecněji v rámci aktuálně realizovaných i plánovaných proměn přípravy učitelů.

PODĚKOVÁNÍ

Výzkum byl na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy podpořen projektem *Cooperatio – Subject Specific Education Research*.

6 LITERATURA

- Beauchamp, C., & Thomas, L. (2009). Understanding teacher identity: An overview of issues in the literature and implications for teacher education. *Cambridge Journal of Education*, 39(2), 175–189. <https://doi.org/10.1080/03057640902902252>
- Darling-Hammond, L. (2017). Teacher education around the world: What can we learn from international practice? *European Journal of Teacher Education*, 40(3), 291–309. <https://doi.org/10.1080/02619768.2017.1315399>
- Hudson, P. (2013). Mentoring as professional development: “Growth for both” mentor and mentee. *Professional Development in Education*, 39(5), 771–783. <https://doi.org/10.1080/19415257.2012.749415>
- Kemmis, S., Heikkinen, H. L. T., Fransson, G., Aspfors, J., & Edwards-Groves, C. (2014). Mentoring of new teachers as a contested practice: Supervision, support and collaborative self-development. *Teaching and Teacher Education*, 43, 154–164. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2014.07.001>
- Schön, D. A. (1983). *The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action*. Basic Books.